

MUSEU NACIONAL
D'ART DE CATALUNYA

Antoni Viladomat. *Sant Lluç*, 1727-1730.

El pintor Antoni Viladomat

1678-1755

L'obra gràfica d'un precursor

Dossier de premsa

MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA

www.museunacional.cat

El pintor Antoni Viladomat

1678-1755

**Del 10 de maig al 2 de novembre
de 2014**

Organitza: Museu Nacional d'Art de Catalunya, Museu d'Art de Girona, Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, Museu de Mataró, Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró, en col·laboració amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Comissió dels actes commemoratius del Tricentenari.

Antoni Viladomat. *Cap masculí*, 1730-1750.
Museu Nacional d'Art de Catalunya.

El Museu Nacional d'Art de Catalunya treu a la llum una exquisida selecció de dibuixos del pintor Antoni Viladomat i Manalt (1678-1755), l'artista més rellevant de la Catalunya de la primera meitat del segle XVIII, i d'alguns dels seus deixebles.

Aquesta mostra s'organitza en el marc d'un programa de cinc exposicions simultànies dedicades al pintor, impulsades pel Museu d'Art de Girona, el Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, el Museu de Mataró, el Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró i el Museu Nacional d'Art de Catalunya, en col·laboració amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Comissió dels actes commemoratius del Tricentenari, dins dels actes commemoratius del tres-cents aniversari de la Guerra de Successió.

L'obra gràfica d'un precursor

La destresa d'Antoni Viladomat en l'art del dibuix fou una de les claus del seu èxit. El taller del pintor es convertí en un espai on aprenents i artesans de tota mena i condició hi acudien a aprendre els rudiments de l'art de dibuix. En una societat en la qual l'activitat artística era considerada una pràctica artesanal, l'ensenyament del dibuix, que el pintor barceloní exercí sense el títol de mestre que l'habilitava per dur-lo a terme, és l'indicador més fiable de la seva concepció liberal de l'ofici de pintor. A través dels seus dibuixos i d'alguns més dels seus deixebles, Manuel i Francesc Tramulles, principals continuadors del seu mestratge, es pot

copsar el camí que Viladomat traçà cap a la modernitat de la pràctica artística a Catalunya.

La major part de les 22 obres que ara s'exposen al Museu Nacional formen part de les col·leccions del museu i provenen de l'antiga col·lecció del crític i escriptor modernista Raimon Casellas, adquirida per la Junta de Museus l'any 1911.

Dona amb ventall, 1720-1755. Oli sobre tela. Col·lecció particular.

Antoni Viladomat

La mort d'alguns dels artistes més reputats i les dificultats econòmiques que patiren els obradors en els anys immediats a la fi de la guerra alteraren un sistema de treball que s'havia mantingut vigent i amb molts pocs canvis des de la baixa edat mitjana. Els tallers locals hagueren de competir contra els artistes estrangers que havien arribat a Barcelona integrats en el seguici de la cort de Carles d'Habsburg, com ara l'escenògraf Ferdinando Galli da Bibbiena o l'escultor Conrad Rudolph. D'aquell difícil context n'emergí la figura d'Antoni Viladomat. Passada la guerra, es convertí en el pintor de referència de la Catalunya de la Nova Planta. Gràcies al mirall dels artistes nouvinguts durant el conflicte i al profund coneixement que atresorava de la tradició artística anterior, la seva fama s'estengué ràpidament a tots els racons del país.

Una exposició, quatre ciutats

Cada una de les mostres de les quatre ciutats catalanes: Barcelona, Mataró, Girona i Lleida, posa l'accent en aquells aspectes de la vida i obra de Viladomat que feren possible el seu èxit. Els visitants de les exposicions poden copsar de ben a prop l'extraordinària qualitat dels seus dibuixos, gaudir de la varietat temàtica dels diferents gèneres artístics que conreà -tan dispars i exigents com la natura morta, el retrat o la pintura d'històries- i resseguir la memòria i el reconeixement que la societat catalana li ha dedicat ininterrompudament al llarg de tres-cents anys.

El comissariat de les cinc exposicions ha anat a càrrec del professor de la Universitat de Girona, Francesc Miralpeix Vilamala, que també és l'autor de l'extensa monografia que s'edita per a l'ocasió i que inclou una actualització del coneixement sobre l'artista i el primer catàleg raonat de tota la seva producció.

BIOGRAFIA

ANTONI VILADOMAT I MANALT

(Barcelona, 20 de març de 1678 – 22 de gener de 1755)

Antoni Viladomat nasqué a Barcelona el 20 de març de 1678. L'origen de la seva formació cal buscar-lo en el taller de Pasqual Bailon Savall, un pintor oriünd de Berga que va gaudir de cert predicament en el context català de l'últim terç de segle XVII. Aviat, però, va passar al taller de Joan Baptista Perramon, un mestre pintor barceloní d'escassa entitat amb qui va signar un contracte d'aprenentatge el 1693. Acabada la seva formació, pels volts de 1701, desapareix de la documentació i no se'n té notícia fins el 1709. Aquell any rebé unes poques lliures a compte d'haver pintat uns retrats dels arxiducs Carles i Elisabet i uns escuts i unes safates per al funeral del prior de la catedral de Tarragona, Joan de Carreres i Erill. Tot i el buit cronològic, és probable que durant aquests anys Viladomat completés la seva formació a Tarragona, amb els pintors Juncosa i Jaume Pons, i als actius tallers barcelonins de Joan Gallart o Pau Priu.

Autoretrat d'Antoni Viladomat, c. 1750. Museu Nacional d'Art de Catalunya.

L'arribada dels artistes estrangers integrats en el seguici de la cort de Carles III, l'arxiduc, fou un trasbals per als tallers barcelonins, ancorats encara en un funcionament gremial i en una concepció artesanal de l'ofici de pintor. Tot i que no s'ha pogut demostrar el vincle directe d'Antoni Viladomat amb l'escenògraf Ferdinando Galli da Bibbiena o amb l'escultor alemany Conrad Rudolph –els dos artífexs més destacats del nucli cortesà de Carles d'Àustria–, és molt probable que Viladomat s'impregnés d'una visió en clau liberal de l'ofici. La prova més evident que fou així és que pledejà en dues ocasions contra el Col·legi de Pintors de Barcelona (1723 i 1729) i que defensà l'ensenyament del dibuix, que exercí sense la llicència de mestre que l'habilitava per dur-lo a terme. Passada la Guerra de Successió, Viladomat s'erigí en el pintor de referència de la Catalunya de la Nova Planta. Instal·là el seu taller barceloní al carrer dels Arcs, a tocar de la plaça Nova, des d'on assumí tota mena d'encàrrecs per als principals convents i monestirs catalans. La seva principal especialitat fou la pintura de temàtica religiosa, que arribà a embellir moltíssimes capelles, esglésies i santuaris d'arreu de la geografia catalana: Reus, Tarragona, Manresa, Girona, Lleida, Puigcerdà, Breda, Mataró, Sort, Reus, Torroella de Montgrí, La Seu d'Urgell, etc.

Els seus millors anys foren entre 1720 i 1740. Amb el taller ben assentat, va estar en condicions d'assumir dos dels treballs que més fama i prestigi li reportarien: la finalització de la decoració del conjunt dels Dolors de l'església de Santa Maria de Mataró, interrompuda per la sobtada mort el 1714 del pintor Joan Gallart, i la sèrie d'olis sobre la vida de sant

Francesc d'Assís per a l'antic convent de frares menors de Barcelona (avui al Museu Nacional d'Art de Catalunya, en dipòsit de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi). Durant el mateix període va afrontar l'ambiciosa decoració del presbiteri de l'església del convent de Sant Joan de Jonqueres i les pintures dels retaules de la capella de Sant Narcís i dels Dolors de la catedral de Girona; el quadre *Conversió de sant Pau* de la capella de la Convalescència de Barcelona— únic treball conservat del seu vastíssim catàleg que s'ha pogut datar amb seguretat; bona part de les pintures dels diferents altars de les esglésies de Mataró, entre les quals cal destacar el *Martiri*

Antoni Viladomat. *Sant Joan Evangelista*, c. 1727-1730. Sala de Juntes de la capella dels Dolors de Santa Maria de Mataró.

de sant Esteve i la *Immaculada Concepció* per a l'església de Santa Maria; i les seves restants sèries més famoses: la Història de Josep de l'antiga col·lecció Cabanyes, ara parcialment a la col·lecció Julio Muñoz Ramonet de l'Ajuntament de Barcelona, i la *Vida de sant Bru* per a la cartoixa de Montalegre a Tiana (ara parcialment a l'església de Saint Merry, a París).

Des de 1730 i fins a la seva mort, l'estil d'Antoni Viladomat va evolucionar significativament. Els seus olis es van anar tornant més lluminosos i gràcils i la seva paleta es va convertir en més heterogènia i subtil, amb predomini de tons salmó, turquesa i carmesí. No va abandonar mai, però, els models de referència de la pintura barroca italiana, que conegué a través d'estampes. De la darrera etapa cal destacar *Assumpta amb Tots els Sants*, de Santa Maria de Manresa i els llenços de l'església de Breda. De la seva etapa de maduresa cal destacar també els més de vint llenços que decoraven les diferents capelles de l'església dels jesuïtes de Barcelona, completament arrasades el 1936. El primer historiador del pintor, Joaquim Fontanals del Castillo (1877), va exaltar-los com les millors obres del seu repertori. Avui només es conserva, fent honor a l'apreciació de Fontanals, la *Dormició de la Verge* al Centre Borja de Sant Cugat del Vallès.

La puixant burgesia comercial barcelonina va acudir al seu taller amb el propòsit de comprar-li quadres amb temàtiques més desenfadades. Viladomat va saber proveir-los de natures mortes, paisatges, al·legories, retrats, floreres, etc., amb la mateixa eficàcia i talent amb què va servir la seva clientela religiosa. Les *Natures mortes* i la sèrie d'al·legories de les estacions de l'any, totes al Museu Nacional d'Art de Catalunya, són una novetat en la pintura catalana del moment.

Antoni Viladomat va continuar pintant més enllà de 1740, però foren els seus deixebles i col·laboradors els qui gradualment assumiren els encàrrecs. Aquest puixant protagonisme del taller explicaria l'abundància de temes seriatos del seu catàleg, a més de les nombroses obres afins al seu estil que o bé han de considerar-se autògrafes dels seus deixebles o directament còpies d'altres pintors anònims. Exceptuant Manuel i Francesc Tramulles, sens cap mena de

dubte els seus dos deixebles més destacats, enfrontats com el seu mestre al gremi de pintors i impulsors com ell de l'aprenentatge acadèmic a Barcelona, la resta d'aprenents i ajudants que passaren pel seu taller són pràcticament desconeguts. El seu únic fill, Josep Viladomat i Esmandia, es dedicà amb poc èxit a la pintura.

Antoni Viladomat va morir el gener de 1755. Després de la seva mort, la seva fama no va minvar: Nicolás Rodríguez Laso, fiscal inquisidor del Sant Ofici a Catalunya va fer posar un cèlebre epitafi a la capella on Antoni Viladomat i la seva esposa estaven enterrats, a l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona. Poc després vindrien els elogis del gran pintor alemany, Anton Raphael Mengs, que va comentar, davant la seva sèrie franciscana, que era el millor pintor que havia tingut l'Espanya del seu temps.

Més tard, l'interès de l'Escola de Dibuix de Llotja per posseir la seva obra per a finalitats educatives va afavorir la perpetuació del seu record. Avui dia, i gràcies a aquest prestigi continuat al llarg de més de dos segles, el seu catàleg el conformen al voltant de 280 pintures a l'oli i una quarantena de dibuixos atribuïts i es té notícia d'uns quants centenars més.

CRONOLOGIA

- 1678** Neix a Barcelona el 20 de març. El seu pare és el daurador berguedà, Salvador Viladomat, i la seva mare Francesca Manalt. Viuen al carrer del Bou, a tocar de la plaça Nova.
- 1693** Entra oficialment com a aprenent al taller del pintor Joan Baptista Perramon durant un període d'entre 6 anys i 9 anys.
- 1702-1708.** Probable estada a terres tarragonines.
- 1707** Arriba a Barcelona, procedent de València, l'escultor alemany Conrad Rudolph.
- 1708** Arriba a Barcelona l'escenògraf Ferdinando Galli da Bibiena (1657-1743), cridat per l'arxiduc Carles per fer-se càrrec de la direcció dels fastos nupcials del seu enllaç amb Elisabeth Cristina de Brunswick-Wolfenbüttel.
- 1709** 1 d'abril. Primer treball documentat. Contracta la pintura dels retrats de l'arxiduc Carles d'Àustria i la seva esposa, tres safates platejades i 52 escuts heràldics per al funeral del prior de la catedral de Tarragona Joan de Carreres Erill.
- 1714** El 22 de juliol mor Francesca Manalt, la seva mare, com a conseqüència de les bombes de les naus borbòniques que des de febrer bloquegen la ciutat.
- 1718** Tot i tenir 38 anys, se l'anomena *jove pintor* per la seva condició de llicenciat.
- 1720** El 31 de desembre contrau matrimoni a santa Maria del Pi amb Eulàlia Esmandia, filla del sastre Josep Esmandia i de Magdalena Artigues.
- 1721** Amb el seu germà Agustí emprèn els treballs de decoració de l'església del convent de Santa Maria de Jonqueres, que s'allargaran fins l'any 1731. El 31 de juliol presenta una *Verge amb el Nen* per obtenir la llicència per pintar.
- 1723** 25 de juliol. El Col·legi de Pintors de Barcelona li interposa un plet acusant-lo de tenir deixebles i taller sense estar en possessió del grau de mestre. S'esmenta que treballa més que sis mestres junts.
- 1724** El capítol de la catedral de Girona paga 233 lliures pel nou penó de la processó de Corpus. Entre 1724 i 1733 hi realitza les pintures dels retaules de Sant Narcís i dels Dolors, a més d'altres treballs per a la capella de Santa Elisabet.
- 1725** Fra Francesc Moragues, ministre provincial de l'orde de sant Francesc, expressa la voluntat d'encarregar vint pintures amb representacions de la vida de sant Francesc per al claustre del convent barceloní. El cicle, avui conservat al Museu Nacional d'Art de Catalunya, fou realitzat entre 1729 i 1733.
- 1727-1729.** Dates probables de la intervenció del pintor al conjunt dels Dolors de l'església de Santa Maria de Mataró.
- 1728** Pinta el quadre *Sant Pau caient del cavall camí de Damasc* del retaule de la capella de la casa de Convalescència de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, encara *in situ*.

- 1730** Comença la dècada dels grans treballs arreu del Principat, com ara la intervenció a les capelles de l'església de Betlem de Barcelona o la sèrie de la *Vida de sant Bru* per a la cartoixa de Montalegre.
- 1737** El capítol de la catedral de Saragossa proposa el seu nom per a la decoració de la Santa Capella.
- 1739** El Col·legi de Pintors torna a denunciar-lo. La seva defensa és un manifest en favor del lliure exercici de la pintura.
- 1743** Pinta dues de les deu teles previstes de la *Vida de sant Tomàs* per a la capella del Seminari dels pares jesuïtes de Barcelona. Les vuit restants les acabà el seu fill Josep entre 1754 i 1766.
- 1747** El 7 d'octubre mor la seva dona Eulàlia.
- 1749** Darrera notícia d'índole artística. Reconeix haver rebut 324 lliures en concepte de quatre quadres per a l'antecapella del Roser del convent de Santa Caterina Màrtir de Barcelona.
- 1750** El 28 de juliol atorga testament davant del notari Josep Rojas Albaret. Nomina hereu universaleal seu fill Josep Viladomat i Esmandia.
- 1755** Mor a Barcelona el 22 de gener a l'edat de 76 anys, 9 mesos i 22 dies. Les seves despulles són traslladades al vas mortuori familiar de l'església de Santa Maria del Pi.

LLISTA D'OBRES

Antoni Viladomat Manalt

Estudi per al quadre «Trobada de sant Bru amb el bisbe Hug de Colònia» de la capella o sala capitular de la cartoixa de Montalegre de Tiana

Cap a 1726

Tinta a l'aiguada i mina negra sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Sant Oleguer guarint un noi

Primera meitat del segle XVIII

Llapis grafit i sèpia

Adquisició, 1949

Antoni Viladomat Manalt

Estudi per al quadre «Tercera caiguda de Jesús (novena estació del Viacrucis)» de la capella dels

Dolors de la basílica de Santa Maria de Mataró

Cap a 1727-1730

Llapis grafit i ploma sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Estudi per al quadre «Jesús concedeix a sant Francesc la indulgència de la Porcióncula» del claustre de l'antic convent de Sant Francesc de Barcelona o del convent de Sant Francesc de Berga

Cap a 1729-1733

Paper, ploma i aiguatinta

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Sant Domènec de Guzmán i sant Francesc abraçats

Primera meitat del segle XVIII

Llapis, sèpia i blanquet sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Sagrada Família amb el Pare Etern

Últim quart del segle XVII - tercer quart del segle XVIII

Ploma i sèpia sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Estudi d'àngels

1678-1755

Ploma i aiguada sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Àngel músic

1678-1755

Lapis grafit sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Sant rei

1678-1755

Lapis grafit difuminat sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Home vell

1678-1755

Lapis difuminat sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Estudi per al quadre «Pastor i filadora»

Cap a 1730-1735

Lapis i sèpia

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Vista urbana amb figures

1678-1755

Lapis i aiguada sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Jugadors de naips

1678-1755

Lapis grafit sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Cap masculí

1678-1755

Llapis i llapis conté sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Cap de frare (sant Francesc)

1678-1755

Llapis grafit sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Antoni Viladomat Manalt

Retrat masculí

1678-1755

Llapis grafit sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Francesc Tramulles Roig

Projecte d'escenografia amb escenes de jardí

1750-1755

Ploma i aiguada sobre paper de fil verjurat

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Francesc Tramulles Roig

D'Herodes a Pilat

Cap a 1760

Tinta a la ploma i a l'aiguada i mina de grafit sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Francesc Tramulles Roig

Al·legoria del Col·legi de Cordelles

Cap a 1762

Llapis grafit i ploma sobre paper de fil verjurat

Francesc Tramulles Roig, atribuït a

Sant Gaietà

Primera meitat del segle XVIII

Llapis, aiguada i sèpia sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Manuel Tramulles Roig

L'adoració dels pastors

Primer quart del segle XVIII - últim quart del segle XVIII

Llapis i ploma sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

Francesc Tramulles Roig, atribuït a

Lavatori

Primera meitat del segle XVIII

Llapis, ploma, sèpia i aiguada sobre paper

Adquisició de la col·lecció Casellas, 1911

El pintor Antoni Viladomat

1678-1755

Una exposició a quatre ciutats

Lloc i dates *L'home, l'artista, l'obra* (Museu d'Art de Girona)

10 de maig - 2 de novembre de 2014

El relat pintat (Museu de Lleida: diocesà i comarcal)

10 de maig - 2 de novembre de 2014

Redescobertes (Museu de Mataró)

10 de maig - 24 d'agost de 2014

El conjunt dels Dolors (Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró)

10 de maig - 2 de novembre de 2014

L'obra gràfica d'un precursor (Museu Nacional d'Art de Catalunya)

10 de maig - 2 de novembre de 2014

**MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA**

Oficina de premsa

Tel. 93 622 03 60
premsa@museunacional.cat

Parc de Montjuïc
Barcelona
www.museunacional.cat

  @MuseuNac_Cat